

УДК 657.92:330.322.5(477)

JEL Classification: D21, M11, O16

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.287411>**Погребняк А. Ю.**

кандидатка економічних наук, доцентка

ORCID ID: 0000-0003-2421-476X

Лопатюк В. С.

магістр

ORCID ID: 0009-0007-5854-8502

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Pohrebniak Anna, Lopatiuk Vladyslav

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ASSESSMENT OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE ENTERPRISE

Стаття присвячена визначенню факторів, що здійснюють вплив на інвестиційну привабливість підприємства та узагальнюючого підходу при визначенні його інвестиційної привабливості. Авторами проаналізовано основні аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства, де серед основних визначено привабливість продукції підприємства, кадрову, інноваційну, фінансову, територіальну, соціальну привабливість. Виявлено взаємозв'язок між інвестиційною привабливістю та фінансовим станом підприємства. Доведено, що інвестиції дають підприємству конкурентну перевагу і часто є каталізатором зростання. Для інвесторів надзвичайно важливим є аналіз та оцінка інвестиційної привабливості підприємства, оскільки це дає можливість мінімізувати ризик неправильного інвестування. Ефективність інвестиційної діяльності промислового підприємства значною мірою залежить від організації управління інвестиційною діяльністю на ньому. Обґрунтовано необхідність під час дослідження інвестиційної привабливості підприємства оцінювати не лише саме підприємство, а й ринок та галузь в якому перебуває це підприємство в цілому. Зроблено акцент на необхідності ефективної організації управління інвестиційною діяльністю на підприємстві та підвищення інвестиційної активності підприємства. У висновках зазначено, що у сучасних умовах існує декілька підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємств. чим більше підходів і методів буде використано в процесі оцінки, тим більшою буде ймовірність того, що сукупне відображення інвестиційної привабливості підприємства буде об'єктивним. Доведено, що інвестиційна привабливість підприємств є основним механізмом залучення інвестицій в економіку. Інвестиційна привабливість залежить від зовнішніх (рівень розвитку регіону та галузі, розміщення підприємства) і внутрішніх (всередині підприємства) факторів.

Ключові слова: оцінка інвестиційної привабливості, підприємство, дослідження, наукові підходи, інвестиційний потенціал, сутність, невизначеність, конфлікт.

The article is devoted to the determination of the factors influencing the investment attractiveness of the enterprise and the general approach in determining its investment attractiveness. The authors analyzed the main aspects of assessing the investment attractiveness of the enterprise, where the attractiveness of the enterprise's products, personnel, innovative, financial, territorial, and social attractiveness were determined among the main ones. The relationship between investment attractiveness and the financial condition of the enterprise has been revealed. Investments have been proven to give a company a competitive advantage and are often a catalyst for growth. For investors, it is extremely important to analyze and evaluate the investment attractiveness of the enterprise, as it makes it possible to minimize the risk of incorrect investment. The effectiveness of the investment activities of an industrial enterprise largely depends on the organization of management of investment activities at it. The need to evaluate not only the enterprise itself, but also the market and the industry in which this enterprise is located as a whole is substantiated. Emphasis is placed on the need to effectively organize the management of investment activities at the enterprise and increase the investment activity of the enterprise. The conclusions state that in modern conditions there are several approaches to assessing the investment attractiveness of enterprises. the more approaches and methods will be used in the evaluation process, the greater the probability that the overall reflection of the investment attractiveness of the enterprise will be objective. It has been proven that the investment attractiveness of enterprises is the main mechanism for attracting investments into the economy. Investment attractiveness depends on external (level of development of the region and industry, location of the enterprise) and internal (within the enterprise) factors.

Keywords: assessment of investment attractiveness, enterprise, research, scientific approaches, investment potential, essence, uncertainty, conflict.

Постановка проблеми. У сучасних умовах для ефективної діяльності підприємства особливо актуальною є проблема мобілізації та ефективного використання інвестицій. Інвестиційна привабливість

є невід'ємною складовою господарської діяльності суб'єктів господарювання, включаючи виробничу, інноваційну, ринкову, маркетингову та іншу діяльність. Формування інвестиційної привабливості, розробка

чіткої інвестиційної стратегії, визначення її пріоритетів, мобілізація всіх джерел інвестування є критично важливими для сталого та якісного розвитку підприємств у сучасних складних умовах. Існування та ефективне функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання нерéalно без налагодженого управління його капіталом, тобто основними видами фінансування (інвестування ресурсів) у вигляді матеріальних і грошових активів, різними видами фінансових інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах погіршення інвестиційної привабливості актуалізуються наукові праці, присвячені дослідженню аспектів інвестиційного потенціалу, вітчизняних та західних дослідників. Серед них можна виділити наступних науковців: Андраш О., Антипенко Є., Аранчій Д., Брюховецька Н., Вовк О., Геєць В., Кривов'язюк І., Крейдич І., Лігоненко Л., Макалюк І., Пересада А., Попело О., Тульчинська С. та інші.

Формування цілей статті. Метою статті є визначення факторів що здійснюють вплив на інвестиційну привабливість підприємства та визначення узагальнюючого підходу при визначенні його інвестиційної привабливості.

Виклад основного матеріалу. Згідно із сучасною точкою зору, результатом інвестування коштів при ефективному управлінні має бути збільшення вартості підприємства та інших важливих показників ефективності. Стійке конкурентоспроможне функціонування будь-якого сучасного підприємства можливе лише за умови його модернізації, активного та всебічного розширення діяльності та використання новітніх технологій, як у виробництві, так і в управлінні. Реалізація цих заходів потребує пошуку найбільш доступних джерел додаткових фінансових ресурсів – інвестицій.

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства відіграє дуже важливу роль, оскільки потенційні інвестори звертають на цю ознаку найбільшу увагу, в більшості випадків вдаючись до вивчення показників фінансово-господарської діяльності підприємства за останні декілька років. Крім того, для найбільш правильної оцінки інвестиційної привабливості підприємства інвестори оцінюють його як частину галузі, порівнюючи його з іншими фірмами, що працюють у галузі [1; 10].

Від потенційних інвесторів залежить економічна життєздатність підприємств і ступінь їх фінансової стійкості. Ці параметри є одними з найважливіших, оскільки найбільшою мірою характеризують інвестиційну привабливість підприємства.

Проте варто зазначити, що на сьогоднішній день методологія аналізу та оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання ще недостатньо розроблена, а тому потребує подальшого вдосконалення та оновлення [3].

Сьогодні практично для будь-якої ніші бізнесу характерний надзвичайно високий рівень конкуренції. Для того, щоб не тільки вижити в цьому середовищі, але й зайняти конкурентоспроможну позицію, компанії повинні постійно розвиватися, переймаючи передовий міжнародний досвід, освоюючи нові технології, розширюючи сферу діяльності. Саме з таким динамічним розвитком приходиться розуміння того, що подальший розвиток неможливий без інвестицій [8].

Таким чином, інвестиції дають підприємству конкурентну перевагу і часто є каталізатором зростання. Для

інвесторів надзвичайно важливим є аналіз та оцінка інвестиційної привабливості підприємства, оскільки це дає можливість мінімізувати ризик неправильного інвестування.

Аналіз економічної літератури та господарської практики дає підстави вважати, що підприємство не може відмовитися від інвестицій. Це суперечить його життєвому циклу, що робить його абсолютно незахищеним від інших компаній-конкурентів. Правомірно навіть сказати, що відмова від інвестицій є найбільш значним ризиком, якому може піддати сама себе компанія. Це багато в чому еквівалентно банкрутству підприємства. Інвестиційний проект дозволяє фірмі адаптуватися до макроекономічних реалій та змін зовнішнього середовища, передбачаючи їх [2].

Під інвестиціями зазвичай розуміють вкладення коштів у будь-які об'єкти з метою отримання прибутку або досягнення позитивного соціального ефекту. Економічна сутність цієї категорії полягає у побудові взаємовідносин між учасниками інвестиційного процесу щодо формування та використання інвестиційних ресурсів з метою вдосконалення та розширення виробництва.

Аналізуючи інвестиційну привабливість, це поняття традиційно пов'язується з перевагами у виборі об'єкта для інвестування. Інвестиційна привабливість будь-якого об'єкта інвестування – це сукупність різноманітних об'єктивних характеристик, можливостей і ресурсів, які в сукупності складають потенційний платоспроможний попит на інвестиції в даний об'єкт інвестування [4; 5].

Говорячи простою мовою, інвестиційна привабливість – це певний набір характеристик і факторів фірми, які дають підстави інвестору вибрати її як об'єкт інвестування. Основною метою аналізу та оцінки інвестиційної привабливості підприємства є визначення доцільності інвестування в той чи інший об'єкт [8].

Процес формування інвестиційної привабливості фірм досить складний і тривалий. Він включає наступні основні етапи [6; 9; 10]:

1) Складання загальної характеристики фірми, а також аналіз рівня її економічного розвитку:

– аналіз фінансового стану підприємства, який передбачає визначення вартості активів підприємства, аналіз його структури, оцінку суми та складу нематеріальних і необоротних активів;

– оцінка виробничого потенціалу підприємства, суть якої полягає у визначенні виробничих потужностей підприємства та потенціалу їх зростання, рівня зносу обладнання та технологій виробництва, а також потреби в модернізації;

– визначення рівня розвитку управління на підприємстві (кадрового потенціалу) – аналіз забезпеченості підприємства працівниками, оцінка їх кваліфікації;

– аналіз інноваційного потенціалу підприємства, що передбачає аналіз наявності та використання у виробництві нових технологій та інновацій.

2) Оцінка ринкового потенціалу, а також конкурентоспроможності виробленої товарної продукції:

– визначення місткості ринку та місця досліджуваного підприємства в ньому (аналіз підприємства, що працює в галузі; конкурентного середовища; виявлення сильних і слабких сторін; визначення перспективних шляхів закріплення позицій підприємства на ринку та його подальшого зростання);

– оцінка конкурентоспроможності вироблених товарів (порівняння якості продукції наявної на ринку, з аналогічною, оцінка якості та виявлення конкурентних переваг, пошук оптимальних шляхів підвищення конкурентоспроможності товарів);

– аналіз цінової політики компанії;

3) Аналіз фінансового стану підприємства та фінансових результатів:

– оцінка фінансового стану підприємства, що в свою чергу передбачає насамперед здійснення аналізу фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності, а також аналізу ділової активності та прибутковості;

– аналіз фінансових результатів діяльності підприємства (оцінка ефективності та перспектив подальшого розвитку підприємства) [7].

При оцінці інвестиційної привабливості підприємства також враховують наступні аспекти: привабливість продукції підприємства, кадрову, інноваційну, фінансову, територіальну, соціальну привабливість [11; 12].

Аналізом привабливості продукції компанії для будь-якого інвестора є оцінка її конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринку. Конкурентоспроможність є багатовимірним показником.

Аналіз кадрової привабливості підприємства характеризується трьома показниками:

– ділові якості керівника та його команди;

– якісне «кадрове ядро» (персонал вищої кваліфікації);

– кваліфікація персоналу в цілому;

При оцінці інноваційної привабливості підприємства досліджують наскільки середньострокові та довгострокові інвестиції впливають на інноваційну діяльність підприємства.

Територіальна привабливість підприємств для інвесторів визначається такими факторами:

– віддаленість підприємства від основних магістралей, що з'єднують місто з іншими регіонами, наявність під'їзних шляхів для транспортування вантажів;

– віддаленість підприємства від центру міста, де знаходяться підприємства, органи місцевого самоврядування, керівна організація ринкової інфраструктури тощо;

– ціна землі, яка значною мірою диференціюється в залежності від вищезазначених критеріїв.

Соціальна привабливість підприємства визначається соціальною захищеністю працівників підприємства. Соціальну привабливість підприємства можна розраховувати як відношення середньої заробітної плати одного працівника до вартості раціонального споживчого кошика в регіоні.

Аналіз фінансової привабливості підприємства полягає в мінімізації витрат і максимізації прибутку. Це багатокомпонентне поняття, яке складається із сукупності показників, розрахованих на основі облікових документів підприємства. Фінансовий стан компанії є найбільш значущим для інвесторів [6].

Розглянемо шляхи підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Сьогодні ситуація така, що негативна динаміка основних макроекономічних показників, повільні темпи науково-технічного прогресу, часті коливання кон'юнктури інвестиційного ринку, нестабільність державної інвестиційної політики та регулювання інвестиційної діяльності не дозволяють ефективно управляти інвестиціями у вітчизняні підприємства на основі лише минулого досвіду і традиційних методів.

Багато проблем формування інвестиційного процесу зумовлені відсутністю розробленої системи засад інвестиційної політики, яка б сприяла формуванню сприятливого інвестиційного клімату в країні. Ця система покликана забезпечити єдність інвестиційного простору на всій території країни, тобто забезпечити вільний рух фінансового капіталу, інвестиційних товарів і будівельних послуг. Вона потребує створення єдності економічного та правового регулювання інвестиційної діяльності, інформаційного забезпечення [9].

Сьогодні ефективність інвестиційної діяльності промислового підприємства значною мірою залежить від організації управління інвестиційною діяльністю на ньому. Прийняття інвестиційних рішень є найбільш складним і важливим завданням менеджменту, тому виникає необхідність інтеграції діяльності всіх учасників процесу управління інвестиціями компанії, що може бути реалізовано лише через єдину структуру управління інвестиціями в рамках існуючої організаційної структури підприємства [7].

Підвищення інвестиційної активності підприємства можливе через підвищення ефективності реального інвестування, яке формується двома основними етапами – обґрунтуванням або розробкою інвестиційного проекту та реалізацією проекту. Але фактично ефективність інвестицій проявляється лише на етапі функціонування майбутнього проекту компанії [6].

У рамках процесу вдосконалення інвестиційної політики виділяють регулювання взаємодії учасників інвестиційного процесу, яке повинно базуватися на принципах наскрізного планування інвестиційних проектів [3].

Ключові моменти цього підходу:

– інвестиційна програма визначається як сукупність прийнятих до реалізації інвестиційних проектів. Інвестиційні проекти відбираються для реалізації в рамках інвестиційної програми один раз незалежно від тривалості;

– процес постановки інвестиційної мети слід відокремити від процесу вибору її оптимального рішення, це дозволить зменшити інвестиційні ризики та підвищити ефективність інвестиційної діяльності;

– події, які неможливо або недоцільно виділяти в окремий інвестиційний проект, необхідно об'єднувати в інтервальні інвестиційні проекти з терміном реалізації на плановий період.

Також необхідно розробити та використовувати методику моніторингу наслідків інвестиційних проектів, запровадити сучасні інформаційні технології управління проектами. Чітке регулювання та інформаційне забезпечення прийняття рішень щодо розподілу інвестиційних ресурсів сприятиме цільовому інвестуванню та ефективному фінансуванню проектів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей компанії [5].

Щоб підвищити якість управління інвестиційною політикою, необхідно автоматизувати процеси та інвестиційну діяльність. Впровадження автоматизації дозволяє вирішити ряд проблем пов'язаних зі спрощенням системи управління фінансово-господарською діяльністю підприємства в цілому, а також спрощенням процесу управління інвестиціями зокрема.

Висновки. Існує кілька трактувань інвестиційної привабливості підприємства, але узагальнюючи їх, можна сказати, що це система економічних відносин між суб'єктами господарювання з приводу ефектив-

ного розвитку бізнесу та підтримання його конкурентоспроможності. Доведено, що інвестиційна привабливість підприємств є основним механізмом залучення інвестицій в економіку.

Інвестиційна привабливість залежить від зовнішніх (рівень розвитку регіону та галузі, розміщення підприємства) і внутрішніх (всередині підприємства) факторів. Основними факторами, що впливають на інвестиційну привабливість є привабливість продукції підприємства, кадрова, інноваційна, фінансова, територіальна та соціальна привабливість. Одним із основних факторів інвестиційної привабливості підприємства є інвестиційні ризики (ризик упущеної вигоди, ризик зниження прибутку, ризик прямих фінансових втрат). Загалом інвестиційна привабливість з точки зору окре-

мого інвестора може залежати від різного набору факторів, які мають найбільше значення при виборі об'єкта інвестування.

У сучасних умовах існує декілька підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємств. Перший базується на показниках фінансово-господарської діяльності підприємства. Другий підхід використовує поняття інвестиційного потенціалу, інвестиційного ризику та методи оцінки інвестиційних проектів. Третій підхід заснований на оцінці вартості підприємства. Кожен метод має свої переваги і недоліки, і чим більше підходів і методів буде використано в процесі оцінки, тим більшою буде ймовірність того, що сукупне відображення інвестиційної привабливості підприємства буде об'єктивним.

Література:

1. Astanakulov O.T., Asatullaev K.S., Saidaxmedova N.I., Ergashev O.T. Strategic support for accounting for the investment process in the innovation industry. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2019. Vol. 10. Is. 6. P. 1877–1883.
2. Дзеніс В.О., Дзеніс О.О., Шестакова О.А. Міжнародна інвестиційна привабливість підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2017. Випуск 5.
3. Eldar A.G. Problems of financial and investment support modelling of the regional social and economic development. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2020. Vol. 17. P. 741–752.
4. Zagorcheva D.P., Pavlov D.Y. Dynamic estimation of the local business environment in support to investment decisions of the top managers. *Serbian Journal of Management*. 2020. Vol. 15. Is. 2. P. 263–275.
5. Кривов'язюк І.В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2018. Вип. 31.
6. Крейдич І. Методологічні підходи до визначення ефективності регіональних інвестиційних проектів і програм. *Економіка. Фінанси. Право*. 2002. № 3.
7. Madiyarova D., Luniewski A., Ibraeva A. Advancing competitiveness and developing the innovation and investment potential of industrial enterprises using cluster strategies. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2019. Vol. 10. Is. 8. P. 2417–2428.
8. Макалюк І.В., Рурак К.М. Роль інвестицій у післявоєнному відновленні України. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки* : матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції. 23 листопада 2022 року. Київ : ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2022. С. 61.
9. Марченко В.М., Тульчинська С.О., Макалюк І.В. та ін. Основи підприємницької діяльності : підручник / за редакцією д.е.н., проф. Марченко В.М. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 516 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51563>
10. Pohrebniak A., Arefieva O., Boiarynova K., Arefiev S., Davydenko V. Management of Attracting Investment Resources of Enterprises to Ensure Their Economic Security in Circular Economy. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21(10). P. 302–309.
11. Tulchynska S., Vovk O., Popelo O., Saloid S., Kostiuunik O. Innovation and investment strategies to intensify the potential modernization and to increase the competitiveness of microeconomic systems. *International Journal of Computer Science & Network Security*. 2021. Vol. 21(6). P. 161–168.
12. Tulchynska S., Popelo O., Vovk O., Dergaliuk B., Kreidych I., Tkachenko T. The resource supply of innovation and investment strategies of the microeconomic systems modernization in the conditions of digitalization. *Transactions on environment and development*, 2021. No. 17. P. 819–828.

References:

1. Astanakulov O.T., Asatullaev K.S., Saidaxmedova N.I., Ergashev O.T. (2019) Strategic support for accounting for the investment process in the innovation industry. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, vol. 10, is. 6, pp. 1877–1883.
2. Dzenis V.O., Dzenis O.O., Shestakova O.A. (2017) International investment attractiveness of the enterprise. *Market infrastructure*, vol. 5.
3. Eldar A.G. (2020) Problems of financial and investment support modeling of the regional social and economic development. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, vol. 17, pp. 741–752.
4. Zagorcheva D.P., Pavlov D.Y. (2020) Dynamic estimation of the local business environment in support of investment decisions of the top managers. *Serbian Journal of Management*, vol. 15, is. 2, pp. 263–275.
5. Kryvyovvazyuk I.V. (2018) Investment activity of the enterprise: the essence, analysis method and ways of increasing its efficiency. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser.: Economic Sciences*, vol. 31.
6. Kreidych I. (2002) Methodological approaches to determining the effectiveness of regional investment projects and programs. *Economy. Finances. Right*, no. 3.
7. Madiyarova D., Luniewski A., Ibraeva A. (2019) Advancing competitiveness and developing the innovation and investment potential of industrial enterprises using cluster strategies. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, vol. 10, is. 8, pp. 2417–2428.
8. Makaliuk I.V., Rurak K.M. (November 23, 2022) The role of investments in the post-war reconstruction of Ukraine. Development of entrepreneurship as a factor in the growth of the national economy: materials of the 21st International Scientific and Practical Conference. Kyiv: Polytechnic Publishing House, p. 61.
9. Marchenko V.M., Tulchynska S.O., Makaliuk I.V. etc. (2022) Basics of entrepreneurial activity: a textbook / edited by Doctor of Economic Sciences, prof. Marchenko V.M. Kyiv: KPI named after Igor Sikorskyi, 516 p. Available at: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51563>

10. Pohrebniak A., Arefieva O., Boiarynova K., Arefiev S. & Davydenko V. (2021) Management of Attracting Investment Resources of Enterprises to Ensure Their Economic Security in Circular Economy. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, vol. 21(10), p. 302–309.

11. Tulchynska S., Vovk O., Popelo O., Saloid S. & Kostunuk O. (2021) Innovation and investment strategies to intensify the potential modernization and to increase the competitiveness of microeconomic systems. *International Journal of Computer Science & Network Security*, vol. 21(6), p. 161–168.

12. Tulchynska S., Popelo O., Vovk O., Dergaliuk B., Kreidych I. & Tkachenko T. (2021) The resource supply of innovation and investment strategies of the microeconomic systems modernization in the conditions of digitalization. *Transactions on environment and development*, no. 17, p. 819–828.